

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGÔ KIÊN TRUNG

**NGHIÊN CỨU CẢI TIẾN
BỘ ĐIỀU KHIỂN SỬ DỤNG ĐẠI SỐ GIA TỬ
CHO ĐỐI TƯỢNG PHI TUYẾN**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KỸ THUẬT

THÁI NGUYÊN - 2014

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

NGÔ KIÊN TRUNG

**NGHIÊN CỨU CẢI TIẾN
BỘ ĐIỀU KHIỂN SỬ DỤNG ĐẠI SỐ GIA TỬ
CHO ĐỐI TƯỢNG PHI TUYẾN**

**Chuyên ngành: Kỹ thuật điều khiển và Tự động hóa
Mã số: 62. 52. 02. 16**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KỸ THUẬT

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. PGS.TS. Nguyễn Hữu Công**
- 2. TS. Vũ Như Lân**

THÁI NGUYÊN – 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan: luận án “Nghiên cứu cải tiến bộ điều khiển sử dụng đại số gia tử cho đối tượng phi tuyến” là công trình nghiên cứu của riêng tôi được hoàn thành dưới sự chỉ bảo tận tình của hai thầy giáo hướng dẫn.

Các kết quả nghiên cứu trong luận án là trung thực, một phần được công bố trên các tạp chí khoa học chuyên ngành với sự đồng ý của các đồng tác giả, phần còn lại chưa được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2014

Tác giả luận án

Ngô Kiên Trung

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS.TS. Nguyễn Hữu Công - Đại học Thái Nguyên và TS. Vũ Như Lâm - Viện công nghệ thông tin Hà Nội đã tận tình hướng dẫn, tạo mọi điều kiện thuận lợi, giúp tôi thực hiện và hoàn thành luận án này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn các thầy cô giáo, đồng nghiệp trong bộ môn Tự động hóa - Khoa Điện - Trường Đại học Kỹ thuật Công nghiệp và phòng Tin học trong điều khiển - Viện Công nghệ thông tin Hà Nội đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong thời gian thực hiện luận án, tham gia sinh hoạt khoa học.

Xin được gửi lời cảm ơn chân thành tới các thầy cô, anh chị, bạn bè và đồng nghiệp Khoa Điện, Khoa Điện tử, Khoa Quốc tế, Phòng Quản lý đào tạo sau đại học, các đơn vị chức năng Trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp, các ban chức năng Đại học Thái Nguyên đã chia sẻ, giúp đỡ, động viên tôi vượt qua mọi khó khăn để hoàn thành tốt công việc nghiên cứu của mình.

Tôi biết ơn những người thân trong gia đình đã luôn quan tâm, động viên và tạo điều kiện thuận lợi nhất để tôi có thể hoàn thành bản luận án.

Thái Nguyên, ngày tháng năm 2014

Tác giả luận án

Ngô Kiên Trung

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT	vii
DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU	viii
DANH MỤC CÁC HÌNH ẢNH, ĐỒ THỊ	ix
MỞ ĐẦU	1
1. Tổng quan tình hình nghiên cứu đại số gia tử trong và ngoài nước	1
1.1. Đại số gia tử	1
1.2. Tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước	2
1.2.1. Một số kết quả đạt được về phương pháp luận sử dụng HA và đề xuất phát triển hướng nghiên cứu	3
1.2.2. Một số kết quả nghiên cứu thực nghiệm với HA và đề xuất phát triển hướng nghiên cứu	6
2. Tính khoa học và cấp thiết của luận án	7
3. Mục tiêu của luận án	8
3.1. Mục tiêu chung	8
3.2. Mục tiêu cụ thể	8
4. Đối tượng, phạm vi và phương pháp nghiên cứu	9
5. Ý nghĩa lí luận và thực tiễn	10
5.1. Ý nghĩa lí luận	10
5.2. Ý nghĩa thực tiễn	10

6. Bố cục và nội dung của luận án	10
CHƯƠNG 1 CÁC KIẾN THỨC CƠ SỞ	13
1.1. Hệ logic mờ và phương pháp điều khiển	13
1.1.1. Mô hình mờ	14
1.1.2. Bộ điều khiển logic mờ	15
1.1.2.1. Bộ điều khiển mờ - FLC (Fuzzy Logic Controller)	15
1.1.2.2. Bộ điều khiển mờ động	16
1.1.2.3. Bộ điều khiển mờ lai - F_PID	16
1.1.3. Ưu nhược điểm	17
1.2. Lý thuyết Đại số gia tử	18
1.2.1. Biến ngôn ngữ	18
1.2.2. Đại số gia tử của biến ngôn ngữ	20
1.2.3. Các tính chất cơ bản của HA tuyến tính	22
1.2.4. Hàm độ đo tính mờ trong đại số gia tử tuyến tính	23
1.2.5. Phương pháp lập luận xấp xỉ sử dụng đại số gia tử	25
1.3. Giải thuật di truyền	33
1.3.1. Giới thiệu	33
1.3.2. Các bước cơ bản của giải thuật di truyền	34
1.3.3. Các phép toán của GA	35
1.3.4. Cơ sở toán học của GA	36
1.4. Kết luận chương 1	39
CHƯƠNG 2 ỨNG DỤNG ĐẠI SỐ GIA TỬ TRONG ĐIỀU KHIỂN	41
2.1. Phương pháp thiết kế bộ điều khiển sử dụng đại số gia tử	41

2.2. Nghiên cứu kiểm chứng bộ điều khiển sử dụng đại số gia tử cho một số đối tượng công nghiệp	43
2.2.1. Điều khiển đối tượng tuyến tính có tham số biến đổi	44
2.2.2. Điều khiển đối tượng phi tuyến đã được tuyến tính hóa	53
2.2.3. Điều khiển đối tượng có trễ với hệ số trễ lớn	59
2.3. Kết luận chương 2	63
CHƯƠNG 3 CẢI TIẾN BỘ ĐIỀU KHIỂN SỬ DỤNG ĐẠI SỐ GIA TỬ.	65
3.1. Đề xuất nghiên cứu	65
3.1.1. Đặt vấn đề	65
3.1.2. Đề xuất	66
3.1.2.1. Đề xuất nghiên cứu nâng cao chất lượng HAC	67
3.1.2.2. Đề xuất nghiên cứu tối ưu hóa quá trình thiết kế HAC	68
3.2. Nghiên cứu cải tiến HAC	69
3.2.1. Nghiên cứu nâng cao chất lượng HAC	69
3.2.2. Nghiên cứu tối ưu hóa quá trình thiết kế HAC	71
3.3. Ứng dụng NEW_HAC cải tiến cho đối tượng phi tuyến	74
3.3.1. Xây dựng mô hình toán học hệ thống	75
3.3.2. Áp dụng NEW_HAC với 3 đầu vào và giảm lược luật	78
3.3.2.1. Thiết kế NEW_HAC	78
3.3.2.2. Mở rộng đề xuất	83
3.3.2.3. Nhận xét chung	85
3.3.3. Áp dụng PP tự động xác định tham số cho NEW_HAC	85
3.4. Kết luận chương 3	88

CHƯƠNG 4 THỰC NGHIỆM	89
4.1. Thí nghiệm với hệ thống truyền động bám chính xác	89
4.1.1. Giới thiệu mô hình hệ thống thí nghiệm	89
4.1.2. Cấu trúc hệ thống điều khiển với HAC	91
4.1.3. Kết quả thí nghiệm	93
4.2. Thí nghiệm với hệ thống Ball and Beam	94
4.2.1. Giới thiệu mô hình hệ thống thí nghiệm	94
4.2.2. Cấu trúc hệ thống điều khiển với NEW_HAC_GA	95
4.2.3. Kết quả thí nghiệm	98
4.3. Kết luận chương 4	100
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	101
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ	102
TÀI LIỆU THAM KHẢO	104
PHỤ LỤC	110

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

Các ký hiệu:

AX	Đại số gia tử tuyến tính
α	Tổng độ đo tính mờ của các gia tử âm
β	Tổng độ đo tính mờ của các gia tử dương
W	Phần tử trung hòa trong đại số gia tử
θ	Giá trị định lượng của phần tử trung hòa
c^-, c^+	Các phần tử sinh

Các chữ viết tắt:

ĐKTĐ	Điều khiển tự động
SISO	Single-Input-Single-Output (Một vào - một ra)
BĐK	Bộ điều khiển
HA	Hedge Algebra (Đại số gia tử)
HAC	Hedge Algebra-based Controller (Bộ điều khiển sử dụng đại số gia tử)
SQMs	Semantically Quantifying Mappings
HA-IRMd	Hedge Algebra-based Interpolative Reasoning Method (Phương pháp lập luận xấp xỉ sử dụng đại số gia tử)
GA	Genetic Algorithm (Giải thuật di truyền)
FLC	Fuzzy Logic Controller (Bộ điều khiển mờ)
FAM	Fuzzy Associative Memory (Bộ nhớ kết hợp mờ)
SAM	Semantization Associative Memory (Bộ nhớ kết hợp định lượng)

DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU

Bảng 2.1. Bảng luật điều khiển với nhãn ngôn ngữ của HA	47
Bảng 2.2. Bảng SAM (Semantization Associative Memory)	48
Bảng 2.3. Lựa chọn tham số cho các biến E, IE, U	56
Bảng 2.4. Luật điều khiển	56
Bảng 2.5. Bảng SAM	57
Bảng 2.6. Bảng luật điều khiển theo nhãn ngôn ngữ của HA	61
Bảng 2.7. Bảng SAM	61
Bảng 3.1. 27 tập luật điều khiển với nhãn ngôn ngữ HA	70
Bảng 3.2. Lựa chọn tham số cho các biến E, DE, IE và U	79
Bảng 3.3. Bảng SAM gồm 27 luật	80
Bảng 3.4. Bảng SAM2 gồm 27 luật sử dụng phép kết nhập	80
Bảng 3.5. Bảng SAM3 gồm 7 luật	81